

SALME JÕULUDEKS

SALME JÕULUDEKS

7 VARRAK

Koostanud Peep Ilmet
Illustreerinud Kristi Kindel

© Autorid ja pärijad, 2010
ISBN 978-9985-3-2167-6

Kirjastus Varrak
Tallinn, 2010
www.varrak.ee

Kirjastus on püüdnud ühendust saada
kõigi autorite või nende volitatud esindajatega.
Kõigile, keda pole õnnestunud leida, on kirjastus
nõus tasuma vastavalt väljakujunenud tavadele.

Trükikoda OÜ Greif

**Neid salme loeti,
lauldi juba ammuilma**

ESIMESED LUMEHELBED

Lumehelbeke valgeke,
lumehelbeke tilluke,
lenda, lenda, mu lagleke,
hõbeahtake killuke!

Lumehelbeke valgeke,
talve tulekut kuuluta!
Lenda, lenda, mu lagleke,
tuule-unelmais luuluta!

Lumehelbeke valgeke,
hõbesätendav killuke,
lenda, lenda, mu lagleke,
sa mu valgeke tilluke!

Julius Oro

LAPSED, TUPPA!

Lapsed, tuppa – tali tuleb!
Lumelell on õues ju.
Linnud lennand lõunamaale,
lilledel on surmakuu.

Tuuleeit ju tõstab tiibu,
tormitaat, see tuiskab teel,
Marumemm säälmühisedes
sildasid teeb vaikselt veel.

Lapsed, tuppa! Jüts, kus aabits?
Koolipapa ootab ju.
Mees peab tarkust taga nõudma,
noorus on ju õiekuu.

Eduard Ludvig Wöhrmann

TALVEL

Küll on kena kelguga
hangest alla lasta;
kaugel luhal säravad
jää ja lumi vasta!

Lumehelbed hiilgavad,
puudel ehted uued:
kadakatel karjamaal
seljas lumekuued.

Tihane ja varblane
aida ukse taga
otsivad ja ootavad,
et saaks iva aga.

Langeb mõni ivake –
üks kui teine varmas:
iga kehvem kestake
näljasele armas...

Küll on kena kelguga
hangest alla lasta!
Kaugel luhal säravad
jää ja lumi vasta.

Reinhold Kamsen

UISUTAJAD

Väljas talv ja tore jää,
uisutada ülihää!
Rataskaari: enne nii,
ja siis jälle teisiti!

Uih! ja aih! küll see on mõnu,
kirjelduseks pole sõnu.
Ainult üks veel: ära kuku,
muidu lõbu mokas, Juku!

Ernst Enno

TILISEB, TILISEB AISAKELL

Tiliseb, tiliseb aisakell,
lumi hell, lumi hell,
tiliseb, tiliseb aisakell,
kiirgab mets ja hiilgab maa.

Mööduvad saanid, reed
piki teed, talvist teed,
üle soo ja karjamaa,
üle heinamaa.

Tiliseb, tiliseb aisakell,
lumi hell, lumi hell,
tiliseb, tiliseb aisakell,
kiirgab mets ja hiilgab maa.

Helgivad tuled eel
talveteel, külateel.
Rõõmsad pühad igalpool
üle kogu maa.

Tiliseb, tiliseb aisakell,
lumi hell, lumi hell,
tiliseb, tiliseb aisakell,
kiirgab mets ja hiilgab maa.

Julius Oro

PÜHADE TULEKUL

Käisid ammu mardid hallid,
kadrid käisid oma teed.
Tulemas on pühad kallid,
rõõmsad jõulupühad need.

Talvetaat toob uue ilma,
silub silla üle vee;
üle jõe ja järvesilma
hiilgab hõbedane tee.

Paiskab lemmetava lume
pilvepõuest lendlema;
põllukamar must ja tume
kattub valge vaibaga.

Igas majas, igas peres
kõik on pühi ootamas,
lapsed käisid metsaveeres
juba kuuske vaatamas.

Julius Oro

JÕULUTEEL

Üle lume lagedale
viib meid jõulu rõõmus tee,
tee viib orust mägedele
üle külmetanud vee.
Olgem rõõmsad velled, hellad,
laulu lajatagu keel!
Helisegu jõulukellad
lumerikkal talveteel!
Uhke kuuse tuppa toome
jõulurõõmuks lastele.
Tuju lõbusama loome,
jõulutuju kõigile.
Olgem rõõmsad velled, hellad...
Särab kuusk ja särab tuba,
lapsed rõõmsad kuuse ees.
Kuulge, kuulge, tuleb juba
lastesõber jõulumees!
Olgem rõõmsad velled, hellad...
Üle lume lagedale
viib meid jõulu rõõmus tee,
tee viib orust mägedele
üle külmetanud vee.
Olgem rõõmsad velled, hellad...

Julius Oro

OH KUUSEPUU!

Oh kuusepuu, oh kuusepuu,
kui haljad on su oksad!
Ei mitte üksi suisel aal,
vaid talvel ka siin külmal maal.
Oh kuusepuu, oh kuusepuu,
kui haljad on su oksad!

Oh kuusepuu, oh kuusepuu,
sa oled mulle armas!
Sind jõuluks metsast tuuakse
ja küünlad külge pannakse.
Oh kuusepuu, oh kuusepuu,
sa oled mulle armas!

Oh jõulupuu, oh, jõulupuu
siit igaüks saab rõõmu.
Su juures lapsed laulavad
ja rõõmsalt kinke ootavad.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu
siit igaüks saab rõõmu.

Ernst Gebhard Auschutz

JÕULUTAADI OOTEL

Sõitsid saanid, sõitsid reed
mööda pikka talve-teed,
helisesid aisakellad,
aisal jõulukellad hellad.

Ootas Ats ja ootas Mall,
ootsid kaua akna all,
aga jõulutaat ei tule –
küll on kole, küll on kole!

Küll on ootamine pikk,
kätte jõuab videvik,
enam oodata ei jõua –
kus on jõulutaat nii kaua?

Juba taevas paistab kuu...
Teises toas jõulupuu,
aga küünlad süütamata,
sest et taat veel tulemata...

Äkki õue sõitsid reed
mööda valget talve-teed,
helisesid kellad hellad,
jõulutaadi aisakellad.

Julius Oro

JÕULUVANA PERES

Jõuluvana peres
noor ja vana tööl,
rutt on kõigil veres
päeval ja ka ööl.

Kingituste virnad
aina kasvavad,
laste soovikirjad
järjest saabuvad.

Hääde laste soove
jõuluvana loeb,
ise oma pikka
valget habet soeb.

Kotti pistab nuku –
kingikott on lai.
Pasuna saab Juku,
aabitsa saab Mai.

Friida Virkhaus

JÕULUÕÖ

Vaikne tähtine öö,
mustendab männiku vöö.
Vaatamas kuu üle ilma,
jõuluhelk rõõmustab silma.

Kes sääl metsateel sammub?
Kes sääl tänaval tammub?
Ons see jõulumees vast
otsimas meiegi last?

Tõesti? Jah, nõnda see näib:
jõulumees majades käib,
kinkisid jagada vaja,
küllastab meiegi maja.

Ella Oro

JÕULURÕÕM

Lumi katab laia välja,
Kiigub oksadel,
Täidab õue, matab rada
Lasub katusel.

Vaikus, püha vaikus täidab
Kogu ilmamaad –
Üksi läbi väikse akna
Tuled säravad.

Üksi läbi väikse akna
Välja lainetab
Laste hele lauluhelin,
Rõõmu kuulutab.

Vaikus, püha vaikus kuulab –
Läbi looduse
Kõrgel kostab ingliskeelil:
Rahu ilmale!

Ernst Enno

LINNUKESTE JÕULULAUL

Kui väljas valju talveilm,
Näeb aknast iga lapse silm,
Kuis mures lendab linnuke,
Et toitu otsi endale.
Ja kui siis lastel jõulumees
Käis, kinki tõi ehk koti sees,
Siis ruttab kohe iga laps,
Et kuulda ainult kips ja kaps,
Ja laud on kaetud väljaski,
Et jõulud oleks linnulgi
Ja oleks rõõm nii väljas, sees
Ja iga laps üks jõulumees.

Ernst Enno

TALVINE TIHANE

Tihane lendab mu aknale:
kaela alt valge, kõht kollane;
nokib, nokitab, vaatab targasti
sisse – tihase viis on see –,
kaela alt valge, kõht kollane!

Vestab nokka, vaatab targalt ta:
vaene linnuke, talve käes üksinda!
Hädasti, hädasti sain seda mõtelda,
lendab säääl lahtistel tiibadel lennuga
teine ka!

Vaatavad mind nad kui kahjurõõmuga,
vaatavad, hüppavad, lendavad minema.
Järele jään neid vaatama.
Mõtlen ma: tuli ta
lahtistel tiibadel lennuga –
teine ka!

Juhan Liiv

OOTAJAD

Tii, tii tihane,
vaa, vaa varblane,
toa taga tuisupill,
väljal veereb valge vill.

Tii, tii tihane,
vaa, vaa varblane.
Küll on kare külma küüs,
väljad, luhad lumerüüs.

Tii, tii tihane,
vaa, vaa varblane,
kolmeksi ootame,
millas tuleb kevade.

Reinhold Kamsen

KUS ON PÕRNIK?

Soe tuba põrnikal,
sest ta elab mulla all.
Siis kui talv ja lumi väljas,
linnukesed päris näljas,
põrnik nosib mullas juuri,
vahel väikseid, vahel suuri,
sügab siit ja sügab säält,
tõstab põrisevat häält,
katsub laulda, kuid ei saa,
heidab ära magama.
Magab, mõtleb: tuleb suvi,
kaob külm ja valge lumi,
eks siis lennnata me saa
üle metsa, üle maa
põriseva lauluga.

Ernst Enno

LUMEHELBEKE

Lumehelbeke
tasa, tasa
liugleb aknale,
tasa... tasa...

Nagu viibiks ta
tasa, tasa
mõtleks tulles ka:
tasa, tasa!

Miks nii tuksud, rind?
tasa, tasa!
Rahu otsib sind –
tasa, tasa...

Juhan Liiv

PAIA-PAIA

Ema ütleb: siin on hää!
Paia siia paneb pää.
Kuuleb, ema laulab: maga!
Uni väljas akna taga;
Uni hüüab, kostab: nu! –
Paia-paia tuleb ju! –

Ernst Enno

Talve tulek

TALVEST TALVE

Sügav sügis. Vihma kallab.
Teele-teele, kurekesed!
Peagi maas on jälle hallad,
ees on talvemurekesed.

Seeme salve, moosid purki,
ise sooja kasukasse.
Koer on kuudis, mööda nurki,
kus on hiiri, jookseb kasse.

Tuuled hüüdvad ümber maja.
Hämar õhtu hääbub uttu.
Raadiost tuleb „Päevakaja”,
raamat kaenlas, lähed tuttu.

Päevast päeva kulgeb elu,
karm on kliima põhjamaine.
Talvest talve jätkub elu,
selgemaks saab õpiaine.

Ott Arder

TALVEPALVE

Heljuv vesi on lumi
tahkund vesi on jää.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Tee peal põlvini poris
palveks sirutan käe.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Ammu on mutukad mullas
eks need luigedki läe.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Kuuskedel tukuvad tyved
pärnal paljas on pää.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Järved on lainetest väsind
katta oleks nii hää.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Tule oh valge uni
pimedas muidu ei näe.
Tule heljuv ja kata
tahku tahkuv ja jää!

Peep Ilmet

TULE, LUMI!

Mis on head sel hiliskuul?
Vihane ja vinge tuul
murrab metsas mände maha
aga talv ei tulla taha.

Külmetab – ja jälle sulab,
rattaroopais vesi vulab,
rahetki on pilved pilland.
Ammugi mul porist villand.

Iga päev ja iga tund
ootan, ootan,
ootan, ootan,
ootan värsket valget lund.

Kersti Merilaas

KÜLM SÕDA

Kirre võitles. Kagu võitles.
Võitles edel. Võitles loe.
Võitles parem. Vasak võitles.
Poolt või vastu, see ei loe.

Ida võitles lääne vastu.
Ida vastu võitles lääts.
Põhi võitles lõuna vastu,
õhtuks oli maailm jääs.

Ott Arder

LUMEKÖÖK

Keegi keedab lumeköögis
valget helbevahtu.

See ei kõlba laste söögiks,
liiga kiirelt jahtub.

Pole tal ka mingit maitset,
kui sa seda mekiks.

Kõlbab ainult külma kaitseks
taimedele tekiks.

Keedab tema jõuludeni,
ootab jõulutaati.

Keedab seda pilves seni,
juba suvest saati,
kuni pada üle ajab –
tali taevast alla sajab!

Uno Sikemäe

LUMI TULI

Tuul tuli õhtuga käsikäes kingule,
tõmbas seal mändide kübarad pingule,
pilvede patju siis hoolega saputas,
oodatud lume nii õuele raputas.

Erika Esop

LIBLIKALEND

Suveliblikad kadusid kauguste taha,
lumeliblikad langesid õuele maha,
neid langes lapsele suhu ja silma,
oi lummavat lumeliblikailma!

Olivia Saar

IGA TALVEL OMA NOORUS

Tuli tali, tali tuli,
tali tuli, jaa!
Talvetuul tõi lumetuisu,
valge ilmamaa.

Kõik on hoopis isemoodi
kirkas talvevalguses.
Hea on talve imetleda
eriti ta alguses.

Ott Arder

ET TALVEL ON HÄÄ

Talvel on ju väga hää.
Talvel pole pori.
Kui ka ongi pori,
katab selle jää.

Jõuluaeg on lahe aeg.
Jõuludes on ilu.
Kui ka pole ilu,
on koolivaheaeg.

Talve kukil tuleb märts.
Märts on nagu kevad.
Kui ta pole kevad,
siis on temas särts.

Praegu ilm on jäine.
Praegu on ju talv.
Kui ka pole talv,
ilm on isepäine.

Karl-Martin Sinijärv

TAAS TIIGI ÄÄRES

Tiigi ääres keset linna
hea on iga aastaaeg.
Talvel lähen ikka sinna,
kui on koolivaheaeg.

Tiigi ääres keset linna
siis ei krooksu ükski konn.
Jää kui katab tiigipinna,
siis seal uisuväli on.

Uisutab see, kel on uisud.
Kelgutab, kel soome kelk.
Ei meid sega talvetuisud,
jäl on ligitõmbav helk.

Tulles tiigilt, jalajälgi
jääb must maha lumele.
Suvel aga muudkui jälgi,
et ei astuks murule!

Ott Arder

LUMEEIT

Lumeeit segab lumeputru,
taevapada päratu.
Pilvepere paja ääres,
kärsitu ja käratu.
Väike pilv saab kulbitäie,
suuremal on suurem jaks,
kaks ja rohkem, kolm ja rohkem,
puder vedel, puder paks.
Lumeeit jagab lumeputru,
taevapada päratu.
Segab, jagab lumeilma,
päev on sajust säratu.

Heljo Mänd

TUIISK

Tulid pikad pilvevoorid,
lasksid lendu lumeloorid.
Tuisk nüüd tormab tuuleratsul,
valget piitsa vihistab,
pilvi käristada katsub,
kurja naeru kihistab:
„Oodake, kui võtan vile!
Puhun põõsad upakile!”

Mis ta otsib meie õuest?
Lumi lendab peost ja põuest,
ukse taga tuisu nohin.
Aina kerkib hangesein.
Välja minna nüüd ei tohi –
Tuul võib lendu tõsta meid.
Aga siis, kui kõik jääb vakka,
Kelgulõbu peale hakkab.

Juta Kaidla

LUMEKAHUR

Täna alles kelgutasin,
mäe peal sääri välgutasin.
Homme jälle sinna läheks,
ainult mäe peal lund jäi väheks.
Oleks mul üks lumekahur,
siis ma seda lumejahu
võiks ju mäele juurde lasta,
lapsed saaks sealt liugu lasta,
suusatada, kelgutada,
oma sääri välgutada.

Uno Sikemäe

VÄLJAS ON KÜLM

Väljas on külm,
on tuuled ja tuisud.
Mina sain jõuludeks
suusad ja uisud.
Toas ma neid hoian,
ja jalga siin sean,
õue peal hangedel taga neid vean.
Istusin nuttes
siis lumele maha.
Järsku ma naeratan –
isa tõi saha.

Uno Sikemäe

ALLA SÕIT

See oli uhke number
mäest alla sõitis Alla,
kuid kelk läks äkki ümber
ja ta jäi kelgu alla.

„Küll on tore olemine,
lumine ja alumine!”
hüüdis Alla ja läks üles.
Üles läks ja sõitis alla.

Ott Arder

RASKE LUMI

Lumivalge lumi laskus
kivikõva kivi taskus.
Laskus, laskus, laskus, laskus.
Raskus taskus, raskus taskus.

Tänavad ja platsid kattis,
linna enda alla mattis.
Et saaks välja lume seest,
ajama peab lume eest.

Sõitsid autod, sõitsid sahad,
palju lund sai linna taha.
Lumikatet mõnel pool
sulatama pandi sool.

Osa linna nüüd on puhas,
siiski kõrgub mitmes kohas
krobeline lumevall,
kivikõva, mustjashall.
Päevast päeva suurdub raskus –
hangel pole rattaid all!

Ott Arder

VALGE PUU

Üks punane mari
ja lumine puu,
pikk sinine vari,
külmkollane kuu.

Üks tilluke mari,
nii punane see,
aga all jookseb
kellegi kelgutee.

Olivia Saar

VALGE

On puude ladvus päiksesõõr
nii kahvatu ja kalge,
ja kogu ilm ta valguses
on värvitu ja valge.

Meil lumine on aasta lõpp
ja uue aasta algus.
Ei ole miskit valgemat
kui valge lumevalgus.

Ja ainukene värvilaik
on pikk ja punav porgand,
mis lapsed lumememmele
on ninaks näkku torgand.

Kersti Merilaas

PORGAND LUMES

Valges asjas sitsib porgand.
Kes on porkna lumme torgand?
Küllap range lumemees.
Mis on lumemehe sees?

Lumemehe sees on lumi.
Lumemehe kõht on täis.
Kõhutäie peal on nööbid.
Kes neid nööpe toomas käis?

Karl-Martin Sinijärv

SULALAPS

Ei ole ammu enam oma sängis
üht lapsukest, kes lumesõda mängis.

Lumepallina ära ta sulas,
ära sulas ja minema vulas
suures mänguasjade äris.

Tema arvas, et mäng ongi päris.

Ott Arder

LUMEMÕISTATUS

Lumest, mis ei hakka kokku,
ei saa palli ega kakku.

Nagu ei saa lumemeest
teha näiteks lihtsalt veest.

Tegin sulalumest pallid,
lopergused, valkjashallid.

Päike paistab, aknast vaatan.

Mõtteid mõlgutan ja ootan.

Homseks minu pallikesed
kõik on tibatillukesed.

Üks probleem mind piinab visalt,
küsin kojutulnud isalt:

„Kuidas lumemeest ka teeks,
tema sulab ikka veeks.

Miks siis teha ainult veest
võimatu on lumemeest?”

Isa silub karvu kuklal,
räägib vaikselt, veidi nukralt
kvantiteedist, kvaliteedist.
Joome teed ja sööme keedist.

Ott Arder

LUMEST JA UNEST

Lumega kaetud on tänavad, tanumad
Kardlas ja Vorbusel, Kärldlas ja Varbusel.
Lund ääreni täis on kõik taevased anumad.
Jänes on peenral – ehk unustas arguse.

Karul on hangedes kahlata paha,
ei leia kindlamat jalgealust.
Nüüd tuli uni ja murdis maha.
Tuli suur uni ja niitis jalust.

Kohutav tunne, kui lund üle pea?
Lume all kosutav uni on hea!

Valeria Ränik

-20°

Igal öösel tuiskab ja sajab.
Linnas, alevis, maal on lumi.
Kelk esikus püsti end ajab,
lumest unistab hommikuni.

Meid lume eest kaitseb me maja,
seintes torud, kaablid ja traadid.
Mis me teeks muidu külmal ajal!
Siis, kui külma on -20°!

Viivi Luik

LILLENÄITUS

Ei sisse näe, ei välja aknast,
on väljas kaksteist kraadi pakast.

Kuid ometi ei saa me väita,
et aken midagi ei näita –
me aknal avas pakane
jäälillekeste näituse,
ja kuni see jääb avatuks,
jääb väljavaade suletuks.

Jäälillekesi kohtle õrnalt,
neid ära katsu, vaata kõrvalt.
Su väikse sooja näpu all
vaid tilgaks veeks saab jääkristall.

Ott Arder

LUMEVALGUS

Lumevalgus – kõik värvid koos –
meeli vallutab, allutab.

Lumevaikus – kõik helid koos –
kurjast eemale kallutab.

Kõik on elus, kõik – ilu ise.
Igas käbis uus kuusk on eos.
Ellu jäägu ka kõige pisem.
Iga puu on kui kunstiteos.

Kogu maailm on loomapark.
Kogu maapind on taimelava.
Inimesest saab loomatark,
kui ta ilule ennast avab.

Valeria Ränik

Kuusepuu

KELLE JÄLJED?

Metsa viivad kahed jäljed,
kahe mehe suusajäljed.

Suured käivad õiget sihti,
väiksed vänderdavad tihti

ümber iga kuuse juure,
ümber väikse, ümber suure.

Kelle jäljed need on laanes,
laane valges lumekaanes?

Suur on isa, väike Toomas,
nad on jõulukuuske toomas.

Venda Sõelsepp

KUIDAS LEITI JÕULUPUU

Lumi lendab, lumi keeb,
lumi keerleb suusateel.
Liugle, liugle, libe suusk,
aita leida jõulukuusk!

Mets on rõõmsa jumega,
tuul lööb tantsu lumega.
Tule pilvist välja, kuu,
aita leida jõulupuu!

Tore on siin metsa sees,
kuused taga, kuused ees,
oksad tasa liiguvad,
kohisedes kiiguvad.

Küsib kõrge laanekuusk:
„Kas mind viite jõulupuuks?
Mul on juured sügaval
latv mul õõtsub taeva all.”

„Sind ei raiu maha me.
Nõnda suurt ei taha me
jõulukuuseks perele.
Sa saad mastiks merele.”

Lumi lendab, lumi keeb,
lumi keerleb suusateel.
Liugle, liugle, libe suusk,
aita leida jõulukuusk!

Räägib tillukene kuusk:
„Vii mind tuppa jõulupuuks!
Olen nõtkes, olen noor,
mul on kullakarva koor.”

Peame talle vastama:
„Sa pead alles kasvama.
Sirgud, võrsud, väike puu,
siis võib viia koju su.”

Lumi lendab, lumi keeb,
lumi keerleb suusateel.
Liugle, liugle, libe suusk,
aita leida jõulukuusk!

Tukub kuusk, näeb jõuluund,
tasa okstelt puistab lund,
vaikses tuules kahiseb,
lumesajus sahiseb.

Aga peidus oksa all
käbi punetav on tal.
Aga üsna ladvas, seal
orav istub oksa peal.

„Oi sa ilus kuusepuu,
las me viime kaasa su!
Ei me otsi enam muud,
pole ilusamat puud.

Sul on oksad puhevil,
okstekroon sul kuhevil,
latv sul hõbehärmane,
jõulupuuks sind viime me.”

Lumi lendab, lumi keeb,
lumi keerleb suusateel.
Rõõmsalt vaatab pilvist kuu,
meil on tore jõulupuu.

Liugle kiirelt, libe suusk,
aita koju viia kuusk!
Nüüd võid tulla, jõlumees,
jõulupuu sind ootab ees.

Ellen Niit

KÕIGE ILUSAM JÕULUPUU

Kõige ilusam jõulupuu linna ei tule –
tema koduks on vaikne ja lumine laas.
Õhtu süütab ta okste peal tähtede tuled,
inglijuustena lumised karrad on maas.

Ainult metsloomad kuuske kuldehetes nägid,
täheoksi ja latva, kus helendas kuu.
Jõuluõhtul, kui kullasteks muutusid käbid,
sai tast linnu ja orava kinkidepuu...

Kõige ilusam jõulupuu linna ei tule,
talle võõraks jääb platside kivine pind,
või kui tuleb, siis võib-olla läbi su une,
läbi unenäo varjab ja soojendab sind.

Leelo Tungal

JÄNKU JÕULUPUU

Jänkul polnud jõulupuud.

Jänku palus: „Väike kuusk,
kasva mulle jõulupuuks!”

Ruttu, ruttu kasvas kuusk.

Jänku saigi jõulupuu.

Aga ehteid polnud puul.

Jänku palus: „Kallis kuu,
ole ehteks jõulupuul!”

Kuusetatva hüppas kuu,

jänkul nägus jõulupuu.

Heljo Mänd

VÄIKE KUUSK

Kuuse jaoks ei ole vaja
väga palju ehteid.
Tema ootab lahketa maja,
rõõmu, mis on ehtne.

Paksust metsast meie pärast
toodi teda siia.
Ta ei kasva meie pärast
suureks mitte iial.

Viivi Luik

KUNSTKUUSK

Taat tõi meile plastmasskuuse!

Küll on alles veider puu see:

tal ei ole ühtki käbi!

Karbis lebab aasta läbi,

ei ta kuiva, ei ta kasva

ei ta karda küünlarasva...

Joogivett see puu ei taha,

okkad tal ei lange maha,

ja kui lahti võtad taas ta,

lebab karbis terve aasta

tüvel pole ühtki mõhna,

kuid... tal pole jõululõhna –

plastikkuusk ei ole päris –

selliseid on palju äris...

Kuid on tähtis hoopis muu:

tänu talle

metsa jälle

alles jääb üks päris-puu!

Leelo Tungal

KUUSE TEGEMISE LAUL

Vanasti, kui kuuske tehti,
temale ei tehtud lehti.
Lehed olid jälle otsas,
olid teiste puude otsas.

Lehed olid jälle läbi,
okas talle jäi ja käbi.
Lehtpuu suviti on lehtes,
sügiseti piduehtes.

Kuusk on ikka igihaljas,
eales ta ei ole paljas,
ta ei oska lehtida,
hea on kuuske ehtida.

Ilmar Trull

JÕULUPUUD

Maailma laste palvel
on jõulud selgi talvel!
Nii Lasnamäel kui Loksal
on küünlad kuuseoksal...

Mõnel maal ei kasva kuuski,
pole lund ja suuski.
Kuid ka seal on jõulusalmid:
jõulupuuks on palmid.

Mõnel maal ei tunta tuiske,
pole jääd ja uiske.
Kuid ka seal on jõuluaktus:
jõulupuuks on kactus.

Jõulupuu, jõulupuul
küünal õitseb jõulukuul!
Kui on peetud jõululaat,
siis saabub jõulu...(?)

Vastus küsimärgile:
Jõuluvana! Mis sest, et ei lähe riimi? Peaasi, et kinke
toob!

Priit Aimla

INGLIJUUKSED

Keegi jõulupuud ei karda –
ta on tehtud kuusepuust, eks?
Okstel sätendavat karda
kutsutakse ingljuusteks.

Ingljuustest kuusk on hele,
kõik nad löövad sädelema
siis, kui paneb küünaldele
tule külge meie ema.

Hoolimata küünlasärast
väike mure on mu hingel:
kus nüüd kõnnib kuuse pärast
kiilaspäiseks jäänud ingel?

Leelo Tungal

EESLI JÕULUPUU

Kord eesel tellis jõulupuu
Ja kutsus külla mära.
Siis sisse lendas kakaduu
Ja puhus küünlad ära.

Kui jälle säras jõulupuu,
Siis tehti palju kära
Ja välja aeti kakaduu
Ja kuusk see söödi ära!

Ott Arder

Kuused on kuidagi tasased.
Pisut ehk isegi tõrksad või tusased.
Kasvavad müürina. Sirged ja tõsised.
Tuuli nad hoiavad eemale talust.

Mõni kuusk tuuakse näärideks tuppa.
Toas on kuusk hoopis rõõmsama moega.
Okstel on küünlaid ja kulda ja karda.
Oi präänikulõhna! Oi pühadeaega!

Ott Arder

On kasvamas kuskil üks pisike puu,
ta rohetav võra on habras ja noor,
veel nõrk on ta tüvi ja lühike juur,
nii pehme ja sile ta õhuke koor,
kuid temagi loodab, et ükskord on suur.

On kasvamas kuskil üks pisike puu
ja kardab see puuke veel raju ja tuult.
On kasvamas kuskil üks pisike puu
ja vajab see puu sinu sõprust ja hoolt!

Ott Arder

Päkapikud

VÕTA NÄPUST, PÄKAPIKK!

Juba lugematul arvul
päkapikke kikivarvul
liigub maal ja liigub linnas.
Ise pisike kui kinnas
kasvult on küll päkapikk,
kuid ta tee on väga pikk.

Päkapikk ei söö, ei maga –
piilub iga akna taga:
hakkab jonnipunn ehk silma,
keda jätta kingist ilma?

Võta näpust, päkapikk –
meie laps on ingellik!

Leelo Tungal

JÕULULUGU

Kena kuldne kringel
on mu jõulusalmis.
Selle tuttav ingel
tegi ahjus valmis.

Veel on hõbepähkleid
minu jõululoos.
Päkapikkudega
korjasin neid koos.

Ellen Niit

PÄKAPIKK RASSIB

Ega vaiksel talveööl
päkapikk ei maga –
tema siis käib luuretööl
meie akna taga.

Iga päkapikk ju teab,
kus on palju lapsi –
neile maiustusi veab
sussidesse krapsti!

See on päkapikkudel
vana ilus komme
talveöödel pikkadel
kanda õunu-komme.

Päeva ajal aga nad
pehmes valges lumes
magusasti magavad,
lapsi näevad unes.

Leelo Tungal

KUI VÄIKE ON KÕIGE PISEM PIPARKOOK?

Päkapikk võib vahel teha
nõnda väikse piparkoogi,
et kui tahad seda näha,
siis pead võtma mikroskoobi!

Leelo Tungal

PÄKAPIKKUNE SALM

Salmi tegin väikese.
Sõnu mul on vähe.
Panin salmi päikese,
kuu ja taevatahe.

Lugemiseks kuuse all
salm on sobiv siiski.
Muidugi võiks olla tal
oma väike viiski.

Laulaks teda kaasa siis
minu päkapikki.
Talle meeldib lühem viis.
Ta ei laula pikki.

Ellen Niit

NATUKENE TEISIVIISI

Kui lumi oleks kollane,
siis taevas oleks sinine
ja kuused oleks punased
ja jõuluvana must.

Kui käbid oleks hiiglased,
siis lövid oleks jänesed
ja elevandid põhjamaal
päkapikud just.

Aga nad ei ole seda
ega sellisteks nad saa.
Sestap tuleb jõuludega
endistviisi elada.

Jõuluvana punased,
päkapikud väikesed,
kuused rohelised, suured,
lumi valge nagu päev.

Karl-Martin Sinijärv

HANE KOOT JA HÄRJA PÕLV

Üks päkapikk kord kohtas kämblalaia,
koos joodi kohvi, söödi sarvesaia,
ja küpsetati lõkkel hane kooti
ning räägiti paar prisket anekdooti.

Rasv hane koodist tilkus otse tulle,
võiks anekdooti rääkida ka sulle,
kuid, süües ära maitsva hane koodi,
nad pistsid kahjuks nahka anekdoodi.

Kaks härjapõlvlast ükskord nägid härja,
nad uurisid nii saba kui ka sõrga,
ja lõpuks, pärast pikka lapsepõlve,
nad nägid päris tõelist härja põlve.

See härja põlv ei lähe enam meelest,
ei kao see kuhugi ka rahva keelest,
sest kannab keset padrikut ja võsa
ju seda nime terve suguvõsa.

Henno Käo

PÖIALPOISS JA PÄKAPIKK

Kord kohtas keset kanarbikku
üks pöialpoiss üht päkapikku.

Nad pörnitsesid teineteist
ja vaidlesid, kumb pikem neist.

„Sa oled nagu leivaraas
ja raske on sind leida maast!”

„Miks, käabus, sõnu loobid sa!
Ei näe sind mikroskoobita!”

„Kui kükakile laskun, siis
ehk küünitad mu taskuni!”

„Sa ulatud mu jopi äärde!”

„Ja sina mulle poolde sääarde!”

„Sa oled pisem kui mu näpp!”

„Sa välja näed kui väike täpp!”

„Ma olen sentimeetrine!”

„Ma kümne millimeetrine!”

Nad panid lõpuks seljad vastu
ja olid täpselt ühte kasvu.

Ira Lember

Jõuluootus

KUIDAS LILLEPOTTI KASVAS JÕULUTÄHT?

Jõulu eel üks täheke
tukkuma jäi väheke.
Kui ta ärkas, olid tal
lillepotis juured all!

Leelo Tungal

PÜHADEMÕTTED

Jõuluvärv on punane,
jõuluvärv on valge...
rohelise kuuse all
puna kõigi palge
jõuluvana ootus toob,
silm on säravselge.

Silm on selge,
salm on peas,
peas on mitu salmi,
jõulud toovad meelde kuuse,
paasapühad* palmi.

* Paasapüha – Lihavõtte- ehk Munadepühade üks nimetusi
(autori märkus).

Ott Arder

HELVE

Pilvesopis ootas talve
lumehelbeplika Helve,
ootas juba mitu kuud
ikka jõule, mida
muud.

Ootas, et saaks
langeda
jõuluõhtul
hange ta.

Langes hange – arvad sina?
Hoopis jõulutaadi nina
juhtus ette, mis sa teed,
kui on taate täis kõik teed.

Henno Käo

NÄÄRITAAT VÕI JÕULUVANA...

Nääritaat ja jõuluvana,
üks neist uus ja teine vana,
koos nüüd aina ühel nõul.
Lubatud on näär ja jõul
nüüdseks uhkel uutmisajal.
Nii nad käivad kepi najal
kaksi kaelakuti koos,
ühes kotis kingivoos.
Justkui poleks ühte neist
aastaid eemal hoitud meist,
võta kinni, mille eest,
kimbutatud jõulumeest.
Mõistke õigesti mu sõna,
nääritaati ma ei mõna.
Temal pole mingit süüd.
Aga ometi ma nüüd
– tehke mulle uut või vana –
ootan AINULT jõuluvana.

Mario Kivistik

LUMETU LUGU

Maa on must ja taevas hall,
hall nii ööl kui päeval,
hall Pikk Hermann, Toompea müür,
Rocca al Mare, Seewald.

Jõulude reklaamisära
kaubamaju ehib,
aga udu, ei see haju,
luuletaja köhib.

Luuletaja köhib,
sekka aevastab,
tõdemus ränkraske
teda vaevastab:

Lootuste ja elu vahel
haigutavad käärid,
jõukamale jõulud jõudvad,
vaesemale näärid.

Ott Arder

JÕULUSEADUS, JÕULUTARKUS, JÕULUTEADUS, JÕULUPUU!

Peale jõule hakkab päev
kukesammu võrra pikenema.
Eesti vanasõna

Kui kisub jõulukuuks
on kuusk meil jõulupuuks,
siis süüakse ja juuakse
ja vaikselt laulu lüüakse.

Kui hiljem priske puuks
saab lastud või ka mitu
on kõhutuulutaja ise
täitsa süüdimatu.

Ei peeta jõulupuuks
meil kaske ega tamme,
kuid pärast jõule loetakse
päev-päevalt pikenevaid
kukesamme.

Ott Arder

JÕULUAEG ON LAULUAEG

Jõuluaeg on lauluaeg –
laulab linn ja maa,
ega's inimesepoeg
laulmata ei saa!

Kui ta mugib praadi – oo,
siis on vait küll suu,
aga laulab raadio,
pleier, makk ja muu.

Õues laulab tornikell –
hää! tal hele on.
Aga taskus – „Jingle bell” –
jaurab telefon.

Leelo Tungal

PIPARKOOGI PIDU

Ema piparkooke tegi,
nii et jahu tolmas.

Pipart, suhkrut läbisegi,
üks ja kaks ja kolmas.

Pann sai piparkooke täis,
ahi ootas juba.

Varsti magust lõhna täis
olid köök ja tuba.

Lapsed seisid ema taga,
kõigil näpud suus.

Piparkook see oli aga
söögiks liiga kuum.

Mida teha, ema teadis:
lapsed ootama ta seadis.

„Magust asja ei või panna
kohe kuumalt suhu,
jahtumiseks aega anna,
enne peale puhu!”

Uno Sikemäe

JÕULUVANA TULEB

Lume värvi uni
oleks üsna igav,
ning ta hommikuni
poleks vastupidav.

Une värvi lumed,
see on teine asi.
Unehane suled,
kaisulooma padi...

Sule silmad, sule,
siis sa näedki, millal
jõuluvana tuleb
vikervärvi sillalt.

Milvi Panga

JÕULUVANA LAPSELAPSED

Jõuluvana lastelastel
küll võib elu olla hea!
Jõuluvana lastelastel
kingimäed on üle pea.

Seal on uiske, seal on suuski,
isekäivaid nukkusid.
Igas toas on kõrgeid kuuski,
mis kui taevast kukkusid.

Igas toas on kommikuhi,
nurgas mandariinimäed.
Imeasju enne pühi
jõuluvana majas näed.

Ent kui ruttab jõuluvana
kinke viies minema,
lapselapsed vist niisama
jäävad pöialt imema?

Leelo Tungal

JÕULUSOOV

Jõuluvana, mul on palve,
ära pane pahaks!
Kuid mu vennas selleks talveks
uusi uiske tahaks.
Vend on praegu hällis vakka,
ta on minust pisem.
Seni kui ta käima hakkab,
uisutaksin ise.

Erika Esop

VÄIKE JÕULUSOOV

Süütame kõik küünlatuled,
seame valmis laulu-lood.
Jõuluvana, kui sa tuled,
ikka kinke kaasa tood!

Kõigil peas veel pole tähed –
aga salmid selged on...
Jõulutaat, kui ükskord lähed,
vii me majast riid ja jonn!

Leelo Tungal

HEA VÄIKESE TÜDRUKU KIRI

Siis, kui meile tuled külla
kingipakkidega Sa,
võiksid korraks läbi tulla
naabripoiste juurest ka.
Nad ei ole elu otsa
näinud Sind veel tulemas...
Mõtle, nad ei usu, et Sa
üldse oled olemas!

Leelo Tungal

KELL

Ai, sa kell, ai, sa kell –
laiskled keset tuba...
Jõuluvana aisakell
läheneb vist juba!

Küllap oled taga sa,
liikuda ei taha!
Nõnda võime magada
jõulupühad maha!

Tuleb jõulumees või ei –
see on tähtis mulle!
Muide, uue patarei
palusin talt sulle!

Leelo Tungal

KIRI JÕULUVANALE

Välkvalge suveöö ja lumivalge tali.
Mul nimeks Roland, ei ma vali.
Tean, ükski Roland ei saa teha vähimatki,
et jääks mõne aastaaja tulek hoopis katki.

Mul pole õdesid ei vendi,
on raamatud, on telekas.
Ei ole kerge minu põli,
vaid pigem halenaljakas.

Pean lume puhuks kuuris väikest saani,
oma hobu aga pole siiamaani.
Hea jõulumees, mindki sa meeles ehk pead,
mulle hobuse tood, sest mu südamesoovi
sa ju kindlasti tead.

Ott Arder

Sind ootab Roland Nõmmel (6-aastane)

JÕULUVANA ÖÖTÖÖ

Kuldne kuu on akna taga.
Jõuluvana veel ei maga,
ei saa süngi pageda,
vaja kirju lugeda!

Enne tuttu ta ei lähe,
kui saab laste nimed pähe.
Sellepärast ongi tal
pea ja habe helehall.

Nimed peas, võib meile
jõuluvana julgelt tulla –
hüüab kas või pimesi
heade laste nimesid!

Leelo Tungal

JÕULUIMED

Jõuluajal juhtuvadki imed!

Kui sa just ei taha, siis ei märka,
või kui muudkui voodis pöialt imed,
siis sa imeajaks vist ei ärka...

Jõuluajal juhtuvadki imed,

ingleid ringleb õhutsi ja maatsi...
Piparkookidele pandi nimed –
nüüd meist keegi süüa neid ei raatsi!

Leelo Tungal

METSARAHU

Detsember

Kauneim heli on metsavaikus.

Unenäoline elu uneta.

Karges õhus on lumemaiku.

Jõulutunne ka ilma lumeta.

Valeria Ränik

JÕULUKS

Kui talvepime tahab tüüdata,
siis paras aeg on küünlad süüdata.
Neid ikka süüdatud
on kuusepuule,
kus kiirgab kard
ja kumab klaasist kuule.
Ja olgu iga küünlaleek
kui väike,
ta hõiskab siiski valjult:
päike, päike!
See toetab päikest,
väsinut ja loidu,
ta küünlatulest loeb
me poole hoidu.

Ellen Niit

KÜÜNAL

Elas kord üks küünal.
Kui pimedus lähenes,
süüdati see küünal
ja pimedus vähenes.

Nii on küünlad tehtud,
et elavad põledes.
Käsikäes elu ja surm
on küünalde tuledes.

Elas kord üks küünal
ja põledes lühenes.
Ära põles küünal,
kuid pimedus vähenes.

Ott Arder

Jõuluõhtu, jõuluöö

LUMEHELBED

Miks just täna,
täna just
lumehelbeil
tantsulust?
Aed ja maantee
liiga must,
sestap tuisutaat
ju tahab
jõuluks panna
vaiba maha.

Sestap lumehelbeid kingib
jõulupühiks ümberringi.

Peagi valge vaip on maas,
valged majad,
valge laas.
Helbeid täis ka
aknaklaas.
Oota,
ära akent pühi,
seal on kirjas ju:
„Häid pühi!”

Ira Lember

JÕUAVAD JÕULUD

„Jõuavad jõulud...”
kirjutab käsi.
Hinges lööb helama
hell lauluviis.

Jõulusid ootamast
lapsed ei väsi,
24 ja 25
need on kaks
jõulukuu kaunimat päeva.

Lauale kantud saab
uhkeim serviis,
lauldakse laule
ja loetakse salmi
kuuse all üheskoos
rõõmsasti siis.

Ott Arder

JÕULULAUL

Jõudis vaikne õhtutund,
langeb pilvist laia lund,
valges kattes iga puu,
taeval liugleb hõbekuu.
Laskub maale jõuluöö,
ümber kiirgav tähevöö,
tervitab teid kellakaik,
küünlasäras iga paik.
Rõõmsalt kilab aisakell,
jõululoost meil süda hell,
langeb pilvist laia lund,
kuused näevad jõuluund.

Kersti Merilaas

OI, KUI HEA!

Oi, kui hea, et käes on jõulud!

Lapsed kuuse all on reas.

Oi, kui hea, et jõululaulud
juba ammu on meil peas!

Oi, kui hea, et õigel ajal
piparkoogid valmis said –
nüüd on küljes kogu majal
jõululõhnu magusaid!

Oi, kui rõõmsaks muutub tuba
siis, kui särab jõulupuu!
Oi, kui rõõmsalt naerab juba
jõuluvana kotisuu!

Leelo Tungal

KUI JÕUAB JÕULUMEESE

Kallid sõbrad, jõululaupäev!

Oi, see päev on kena,
sest et siis meil külla tuleb
kõbus, habetund ja lõbus
onu jõuluvana.

Ootab Anna, ootab Sass,
ootab ka me kirju kass,
nühkides end vastu ust
nurrub kasski kingitust.

Salmi kiisu küll ei tea.
Ega viisigi vist pea,
selgeks õpitud on kiisul
kassikontsert imehea.

Trepikojast kostab müra.
Jah, eks arvake nüüd ära,
kes küll tuleb, põdrad ees,
suures, hästi uhkes rees,
milles kingikotid sees?!

Jah, kesse muu kui jõulumees!

Põdrad löövad ukse maha.

Pole paha, pole paha –

ei me tee sest küsimust,

peaasi, et saab kingitust!

Ott Arder

ÜLE LUME LAGEDALE

Salmid helged selges peas,
kuusk ja küünlad valmis.
Igakord ei lähe kõik
nagu laulusalmis.

Üle lume lagedale
veab end meie manu
üldse mitte ainult üks,
vaid rida jõuluvanu.

Need on eilsed mardisandid,
varbad külmast kanged,
nende soovid tuleb täita,
nõudmised on ranged.

Vuristame salmid ette,
paps teeb kuumi drinke,
lõdisevad vanakesed
saavad palju kinke.

Ott Arder

ÕHTUL PIMEDAL JA VALGEL

Saab üks aasta varsti läbi,
aga meie ootame,
silmitseme kuusekäbi,
aknast välja vaatame.

Õhtul pimedal ja valgel
kuusel küünlad põlevad.
Salmid selged, puna palgel –
lapsed, jõulud tulevad!

Säraküünla särisedes
rõõmukene rinda poeb.
Hääle kergelt värisedes
väikeveli salmi loeb:

„Tornikella kauge kaja
kaikumas kesk talveööd.
Looja, õnnista ja hoia
kodurahu, päevatööd!”

Ott Arder

SALM LUMELE

Jõuluajaks looduslapsed
jäid kõik talveunele.
Mina sada jõulusalmi
kirjutasin lumele.
Jõuluvanad teevad käike.
Isad, emad laste seas.
Oled suur või oled väike,
kõigil olgu salmid peas.
Jõuludeks neid poest saad osta,
jõuluõhtul lugeda.
Kes veel kaebab, et ei oska,
see saab tukast sugeda.

Uno Sikemäe

MINA NÄGIN

Tere, kallis jõuluvana,
tulid meie ukse taha.
Mina kõige enne nägin,
ukse sulle lahti tegin.
Salmid on mul hästi peas,
kohe mitu tükki reas.
Täna õhtul jutiga
võin nad ette lugeda.

Uno Sikemäe

NOOR JÕULUVANA

Tere, kallis jõuluvana!
Sa ju polegi nii vana!
Oled vanast palju noorem,
suurem kingikotikoorem.
Tööd on palju sul ju ega
pole aega vananeda?
Oma habemega ajas
oled käinud igas majas.
Rõõmud jagasid kõik pooleks,
sa jääd igavesti nooreks.

Uno Sikemäe

VÄIKESED SUSSID

Tere, kallis jõuluvana,
pean sul üles tunnistama –
mina panin sussid maha
oma toa ukse taha.
Hommikul, kui ärkasin,
mis ma sussis märkasin?
Nii palju asju nägin seal,
et sussil oli kuhi peal.
Loodan, et sa anda saad
mulle sussid suuremad.

Uno Sikemäe

TÄNU

Tere, kallis Jõulumees,
väike tüdruk on su ees,
luba, et ma tantsin veidi,
ma sain sünnipäevaks kleidi.
Laulu võiksin laulda ka,
ainult ühes emaga.

Uno Sikemäe

PIKK PAI

Jõuluvana, kullapai.
Päkapikk mul paki tõi.
Sa ju tunnend seda meest,
täna teda minu eest.
Tõid sa teise paki veel?
Sellestki on hea mul meel.
Tasuks teen sul pika pai,
ema juba ühe sai.

Uno Sikemäe

PAI

Käin ja kõnnin mööda tuba,
mitut asja oskan juba.

Numbreid jõuluajani

õppisin ma sajani.

Palju pilte joonistasin

nagu joonistamismasin.

Valmis teen ka kirjatähe,

harjutama pean veel vähe.

Vanemate abiga

suudan salmi lugeda.

Aga jõuluvana paid

teha võin ma sedamaid.

Uno Sikemäe

SA TEAD JU...

Jõulutaat, sa tead ju seda,
et ma sõidan suuskadega.

Emal sulle öelda lasin,
et ma eile uisutasin.

Isa sulle rääkis juba –
mul on rattasõidu luba.

Ise aga öelda soovin,
et ma kirjutamist proovin.

Nii ma kirjutasin täna:
„Tere, kallis Jõuluvana!”

Uno Sikemäe

MINA OMA VÄIKSE ÕEGA

Tulen oma väikse õega
toime juba päris tõega:
jaksan teda süles kanda,
võin ka trepist üles kanda,
pean ta järel sündsalt vahti,
panen riide, võtan lahti,
oskan süüta, joota teda,
ei pea muinasloota teda,
oskan teda kannitada,
võin ka ära vannitada –
ainult magama ei jää ta
minu käe all miski väega!

Ellen Niit

PÕHJALIK JÕULUSALM

Kõik põhjamaal on põhjalik.
Ka minu jõululaul on pikk –
vist seitsmekümnes salmis...
Sea, jõulutaat, end valmis!

Jah, algul ei saa vedama,
kuid pärast ei saa pidama –
nii kuluks terve õhtu,
kuid salm ei täida kõhtu...

Seepärast, kulla jõulumees,
teen kummarduse sinu ees.
Ja nüüd sul ongi luba
kink kätte anda juba!

Leelo Tungal

KAKS RIDA UNUNENUD SALMIST

Nüüd sa Vana, sõnu kuuled
ununenud luulereast,
mul on külmad põhjatuuled
pooled riimid viinud peast.

Need, mis meelde jäänud, luba,
öelda kingipaki eest:
„Särab kuusk ja särab tuba”,
tänan heldet jõulumeest.

Uno Sikemäe

ISA ABI

Jõuluvana, ütle mulle,
kas sa tunnend seda meest?
Tema kohe loeb nüüd sulle
salmikesi minu eest.

Uno Sikemäe

ISA SALM

Jõuluvana, sind ma tänan
väga kalli kingi eest.
Ma vist juba aiman ära
sisu selle paki seest.
Kohe kostab hääl nii tuttav,
kui ma teda liigutan.
Et see „laps” ei hakkaks nutma,
teda veelkord kiigutan.

Uno Sikemäe

JÕULUÖÖL VÕIB JUHTUDA IME

Jõuluööl on vaikne, pime,
sellel imelisel ööl
ikka juhtuda võib ime.
Sellel ööl on inglid tööl.

Jõuluööl võib näiteks tulla
nagu ahjust värske kringel
sulle ootamatult külla
päris ehtne taevaingel.

Ilmar Trull

LAPSE SOOV

Minu soov on üheks hetkeks
lumehelbeks muutuda,
et saaks valget lumepinda
hästi õrnalt puutuda,
tuulest kantult üle linna
uneöödel liikuda,
kuuseoksal täiskuuvalgel
linnu kombel kiikuda.
Küll mul oleks palju sõpru,
pilved jääks mu sünnimaaks,
Soovin vaid, et jõuluõhtu
minu sünnipäevaks saaks.

Uno Sikemäe

JÕULULAPSE SÜNNIPÄEV

Täna on nii armas päev,
sõpruse ja ilu päev,
elu armastuse päev,
rõõmupisarate päev,
küünla süütamise päev,
lootuse ja usu päev,
täna on suur püha päev,
valge lume vaikne päev,
jõululapse sünnipäev.

Uno Sikemäe

JÕULURÕÕM

Üks väikene jõululaps hällis
me lootuste otsata ööst.

See tund oli kõigile kallis,
me usk ja me südamerööst.

See taevaste tulede kuma
kui täht lendas kõrgustes seal.

Ka pilvedel peegelduv puna
ei unune hingest mul eal.

Nii jõulurööm ilma meil sündis,
me juurde jäi elama siis.

Kui taevas kord ära ta tundis,
taas endaga kaasa siit viis.

See väikene jõululaps hällis
me lootuste otsata ööst,
on praegugi kõigile kallis,
me usk ja me südamerööst.

Uno Sikemäe

JÕULUÕHTU MÕTTED

Taat ärgitas hobuse hoole,
koos lõbusalt laulsime rees.
Me sõitsime naabrite poole,
seal lumiste hangede sees.

See jõuluöö tähtede võlu,
kus taevas saab inglite maaks.
Üks vaat milles vahutav õlu,
kui taat seda rüübata saaks.

See õllevaat vastu mul vaatab,
sealt ammuste aastate seast.
Üks lauluke elus mind saadab,
ta sõnu tean alati peast.

Üks kuljuste kaugenev kaja,
ja lapselaps põlvede peal.
Üks tänav ja väikene maja,
nii ääretult armsad on seal.

Uno Sikemäe

JÕULUTUNNE

Tähed kaunilt sätendavad taevas,

õhtu saabus, kell on juba kuus.

Isa lumest raja läbi kaevas,

ema küünlad süütas jõulupuus.

Küünlaleegist õhkas sooja valgust

kuuseokstel helkiv härmakee.

Taevarannalt uue päeva algust

meenutas meil kumav linnutee.

Oodatakse aisakella kaja,

varsti tulema peaks Jõulumees.

Täna taati tänada on vaja

selle kauni jõulutunde eest.

Uno Sikemäe

JÕULUNUKRUS, JÕULURÕÕM

Kuuseoksal küünlalõõm
nagu väike ingel.
Jõulunukrus, jõulurõõm
ühteaegu hingel.

Ühteaegu kurb ja hea
keset valguslaike...
täna ise ka ei tea,
oled suur või väike...

Tahaks nutta väheke
jõuluhardal meelel.
Piparkoogitäheke
tasa sulab keelel.

Leelo Tungal

JÕULUÖÖL

Külm juukseisse sul põimis härmalõngu
ja jõululumme vaibus linna kära.
Su rõivaist levis kannikeste hõngu
ja tähesära.

Nii südaööni sumpasime ringi
ja kirju kuusk – see loitles igas majas.
Kuid leebe nukrus looritas me hingi,
sest võõraist aknaist „Püha öö” meil’ kajas.

Heiti Talvik

LUULE

Muudan oma mure täna luuleks,
koidutunnid taevas selgemaks,
lumetuisu soojaks suvetuuleks,
luulest muutub maailm helgemaks.

Jõulurõõmu südamesse kannan,
luules puhkust kingin hingele.
Sõnas muusikale hoogu annan
uueks viisiks elupingele.

Jõulutundes hellitan su meeli,
lepituseks pakun riimirea.
Lauldes jõulurõõmust luulekeeli,
on meil kahekesi olla hea.

Uno Sikemäe

JÕULUÖÖ

Sel ööl meie tunneme
hella vaikust,
aeg-ajalt vaid kiriku-
kella kaiku.

Sel ööl suurt imet
sa hoomad ja näed:
kõik metsloomad oleks kui
ühest tõust,
sööb kiskja-hunt tallega
ühest nõust.

Sel ööl tuleb kõigile
andeks anda,
on hinge sees ruumi vaid
rõõmu kanda,
sest on ju jõulud,
on jõuluöö
ja taevas helendab
tähtedevöö.

Ira Lember

JÕULUÕHTU

Kas tunned õhtut, kuhu vaikib tuul,
ja kogu ilm käib muinasjuturadu
ja kaugel inglilaulu taeva alt
toob maha imepehme lumesadu?

Siis on kui lõhnaks Betlehemma hein
ja kuulduks lapse lunastavat nuttu,
ja nagu tõttaks karjused just nüüd
me läve alla vestma jõulujuttu.

Sel õhtul jõulu-ime ette koos
kõik hardalt kummardavad küünla valgel,
ja nagu ükskord sõime kohal täht,
lööb hädus helendama igal palgel.

Kersti Merilaas

Uus aasta

VALGE AEG

Talv on külm ja talv on Eestis
pikim aastaaeg.

Ainult suvel on veel pikem
koolivaheaeg.

Talvepäev on napp ja tuiskab,
oh sa helde aeg,

lausa märkamatult mööda
hingetõmbeaeg.

Omasoodu kevadesse

liugleb kooliaeg –

imelik, kord kihutab, siis

lausa venib aeg!

Isand Aeg see veidraid vempe
viskab kogu aeg.

Talv on kõige pimedam ja
kõige valgem aeg.

Ott Arder

NÄÄRIRÕÕM

Oh mis nägus nääriilm,
paras käre näarikülm!
Kuigi härma kipub kulm,
naeruline on me silm,
kuigi puhub põhjatuul,
lausa laulma kisub suu!
Ja kui kergelt kerkib jalg,
tantsutahtmine on tal.
Mis meid nõnda rõõmsaks teeb?
Küllap näärirõõm on see.
Näärirõõm on punapalgne,
näärirõõm on tuhatjalgne,
igaühe juures käib,
kõik ta rõõmujälgi täis.

Heljo Mänd

PÄÄSUKESE NÄÄRID

Piiri-pääri, piiri-pääri,
kus on pääsukese näärid?

Kas sa seda siis ei tea –
lõunamaal ta pühi peab,
neegripoiste palmi all
tuleb öelda salmi tal.

Piiri-pääri, piiri-pääri,
mis saab pääsukene nääriks?

Seda sa nüüd küll ei tea.

Oi, see kink on väga hea.

Nääriks saab ta suured prillid,
et teaks karta krokodilli.

Heljo Mänd

UUSAASTAPÄEV

Jällegi, Maakerakene,
vanemaks said terakene,
aga targemaks ei lähe –
lausa kummaline näid:
miks sa palja peaga käid?!
Lumi sajab lagipähe,
nii on ju su tervis ohus –
äkki varsti oled nohus?

Aga eks ma saa sest aru –
sul on piisav rohuvaru:
Eestis talv on rohust paljas,
aga lõunas – igihaljas.

Mis siis ikka, lippa ringi,
täida järgmist aastaringi.
Õnne sulle looduselt
ja igalt väikselt gloobuselt.

Priit Aimla

PIPARKOOGISÜDA

Vana aasta sammub
vaikselt ajalukku,
keerab enda kannul
ajaukse lukku.

Kõik jääb seljataha –
kes see mullust muudaks!
Oi, kui kõik, mis paha,
maha jätta suudaks!

Tulgu ilus aasta
küünla valgusvihus!
Piparkoogiraas ta
pisikeses pihus

pärast jõulupuhkust
meenutagu seda:
piprast kui ka suhkrust
tehti aasta süda!

Leelo Tungal

JAANIST JÕULU

Jaanivalgusest jõuludeks
jäänud on küünlajagu.
Siiski piisab sellestki,
et öösse jääks hele vagu.

Leegivärelust hellalt hoiname.
Pihkudes. Ei hinga peale.
Ei hülga valgus siis pesa ja
meid kõiki juhatab heale.

Milvi Panga

TALI LÄBI

Nägu tuim kui nōelapadi
vahtis tuppa vali tali.
Enam talve silm ei sära,
tali pööras pilgu ära.

Esimesed kevadilmad
näivad vagurad ja tüüned.
Kevadel on suve silmad,
aga tal on talve küüned.

Sallid kaela,
mütsid pähe.
Muidu õue küll ei lähe.

Ilmar Trull

KEVADTALVISE PÄIKESE ALL

Talvetrall käib tuisusammu,
tuisusammu, uisusammu.
Kellel võimalik, see liigub,
värvukene oksal kiigub.

Paigal seisab, mis tal muud,
lumemees, käes vana luud.
Seisab justkui kojamees
sulailma ojamees.

Ott Arder

TEADE LUMEMEMMEDELE

Kevadel taas taevalaega
päikse sooje suhteid loob.
Lumememmed, nüüd head aega,
tali tagasi teid toob!

Suusatada võite Lappi
või siis põhjanabale.
Vaikselt liikuda külmkappi.
Kitsas küll, kuid hubane.

Peagi päikse kätte jääjad
kõik on omadega sees,
rohkem sees kui lihtsalt lumes,
suisa vulisevad vees.

Ott Arder

KAPTEN

Ükskord aeg viib õhtusse
pikemagi päeva.

Astub väike kapten siis
oma suurde laeva.

Kaenlas on tal pehme padi,
põses hernekommid.

Sõidab tasa läbi öö,
sadamaks on hommik.

Ott Arder

**Neid salme veel ei ole loetud,
pole lauldud üldsegi**

Jõua jõua jõluaega
kõrge helge taevaalega
ja kui jõuab jõuluõhtu
lumepilv las puistab õhku
palju valgeid helbeid
langevaid ja malbeid
jahutama palgeid
tõmmusid ja valgeid
igäühte mahub
jõulu õnnis rahu.

Peep Ilmet

PIPARKOOGIPILLERKAAR

Piparkoogipoisid piparkoogiplikad
pipra poolest oleme me hullupööra rikkad

pipar silma minnes silma veele kisub
aga meil on õudne piparkoogi isu

piparkoogipiilud piparkoogilambad
pipart ei me pelga lööme neisse hambad

piparkoogiõied piparkoogitähed
pipart meile keele peale salmid meile pähe.

Peep Ilmet

PÖIALPOISS

Ma olen pöidla pikkune
ei minu tuju riku see
et mitte ära jahtuda
su kindasse võin mahtuda
seal poen su pöidla kohale
kui pöialt pole kohal veel
võin sinu sokki pugeda
su varbalohke lugeda
ei satu sina raskusse
kui poen ma sinu taskusse
saad üle igast jõest ja mäest
kui tark mees taskus omast käest
võin uinuda su tuhvlistse
kuid ära palun unusta
sind palun ära unusta
mind kinni kiilund suhvlistse.

Peep Ilmet

Yhe ema ysas uinub pöialliisi
teise ema ysas virgub pöialpoiss
virguvad ja uinuvad nad ysna yhteviisi
yhest kasvab tydruk teisest kasvab poiss

edenedes lähevad nad kodust laia ilma
ise oma päris õnne siit-säält otsima
leidma enneolematult armsat sulnist särasilma
poikvel huulte pärast tuuli trotsima

yhel imelisel viivul tunneb pöialliisi
uskumatu kyll – too on mu pöialpoiss
pöialpoiss on yllatunud päris samaviisi
uusi yllatusi synnib yllatusist noist.

Peep Ilmet

SÕNUM

Säält pilve piirilt piilub täht
ja mulle silma pilgutab
vast on see kauge sõbruke
yht sõnumit kes vilgutab

et mis siis tost et kaugel ta
ei tema pelga ohte teel
ta tuleb valguskiirusel
ja kyll me juba kohtume.

Peep Ilmet

VAGA SOOV

Tahaks et jõul tuleks valgemast valgem
õrn kylv et puna meil näpistaks palge
hõõguma näpistaks kõrvad ja ninad
talla all krudiseks lumede linad
taevast võiks hõljuda helbeid kui sulgi
kohati harvemalt kohati hulgi
pyyaks neid keelega pyyaks neid peoga
kaasa kui kõnnime jõuluöö peoga
kirikukellade helin kui hääbub
laskugu maale me andestav häädus
lumiryys maad ja ka lumetuid paiku
vallaku korraaksi rahu ja vaikus.

Peep Ilmet

SISUKORD

Neid salme loeti, lauldi juba ammuilma

ESIMESED LUMEHELBED	<i>Julius Oro</i>	5
LAPSED, TUPPA!	<i>Eduard Ludvig Wöhrmann</i>	6
TALVEL	<i>Reinhold Kamsen</i>	7
UISUTAJAD	<i>Ernst Enno</i>	8
TILISEB, TILISEB AISAKELL	<i>Julius Oro</i>	9
PÜHADE TULEKUL	<i>Julius Oro</i>	10
JÕULUTEEL	<i>Julius Oro</i>	11
OH, KUUSEPUU!	<i>Ernst Gebhard Auschutz</i>	12
JÕULUTAADI OOTEL	<i>Julius Oro</i>	13
JÕULUVANA PERES	<i>Friida Virkhaus</i>	14
JÕULUÖÖ	<i>Ella Oro</i>	15
JÕULURÕÕM	<i>Ernst Enno</i>	16
LINNUKESTE JÕULULAUL	<i>Ernst Enno</i>	17
TALVINE TIHANE	<i>Juhan Liiv</i>	18
OOTAJAD	<i>Reinhold Kamsen</i>	19
KUS ON PÕRNIK?	<i>Ernst Enno</i>	20
LUMEHELBEKE	<i>Juhan Liiv</i>	21
PAIA-PAIA	<i>Ernst Enno</i>	22

Talve tulek

TALVEST TALVE	<i>Ott Arder</i>	25
TALVEPALVE	<i>Peep Ilmet</i>	26

TULE, LUMI!	<i>Kersti Merilaas</i>	28
KÜLM SÕDA	<i>Ott Arder</i>	29
LUMEKÖÖK	<i>Uno Sikemäe</i>	30
LUMI TULI	<i>Erika Esop</i>	31
LIBLIKALEND	<i>Olivia Saar</i>	32
IGA TALVEL OMA NOORUS	<i>Ott Arder</i>	33
ET TALVEL ON HÄÄ	<i>Karl-Martin Sinijärv</i>	34
TAAS TIIGI ÄÄRES	<i>Ott Arder</i>	35
LUMEEIT	<i>Heljo Mänd</i>	36
TUISEK	<i>Juta Kaidla</i>	37
LUMEKAHUR	<i>Uno Sikemäe</i>	38
VÄLJAS ON KÜLM	<i>Uno Sikemäe</i>	39
ALLA SÕIT	<i>Ott Arder</i>	40
RASKE LUMI	<i>Ott Arder</i>	41
VALGE PUU	<i>Olivia Saar</i>	42
VALGE	<i>Kersti Merilaas</i>	43
PORGAND LUMES	<i>Karl-Martin Sinijärv</i>	44
SULALAPS	<i>Ott Arder</i>	45
LUMEMÕISTATUS	<i>Ott Arder</i>	46
LUMEST JA UNEST	<i>Valeria Ränik</i>	47
-20°	<i>Viivi Luik</i>	48
LILLENÄITUS	<i>Ott Arder</i>	49
LUMEVALGUS	<i>Valeria Ränik</i>	50

Kuusepuu

KELLE JÄLJED?	<i>Venda Sõelsepp</i>	53
---------------	-----------------------	----

KUIDAS LEITI JÕULUPUU	<i>Ellen Niit</i>	54
KÕIGE ILUSAM JÕULUPUU	<i>Leelo Tungal</i>	57
JÄNKU JÕULUPUU	<i>Heljo Mänd</i>	58
VÄIKE KUUSK	<i>Viivi Luik</i>	59
KUNSTKUUSK	<i>Leelo Tungal</i>	60
KUUSE TEGEMISE LAUL	<i>Ilmar Trull</i>	61
JÕULUPUUD	<i>Priit Aimla</i>	62
INGLIJUUKSED	<i>Leelo Tungal</i>	63
EESLI JÕULUPUU	<i>Ott Arder</i>	64
„KUUSED ON KUIDAGI TASASED...”	<i>Ott Arder</i>	65
„ON KASVAMAS KUSKIL ÜKS...”	<i>Ott Arder</i>	66

Päkapikud

VÕTA NÄPUST, PÄKAPIKK!	<i>Leelo Tungal</i>	69
JÕULULUGU	<i>Ellen Niit</i>	70
PÄKAPIKK RASSIB	<i>Leelo Tungal</i>	71
KUI VÄIKE ON KÕIGE PISEM PIPARKOOK?	<i>Leelo Tungal</i>	72
PÄKAPIKKUNE SALM	<i>Ellen Niit</i>	73
NATUKENE TEISIVIISI	<i>Karl-Martin Sinijärv</i>	74
HANE KOOT JA HÄRJA PÖLV	<i>Henno Käo</i>	75
PÖIALPOISS JA PÄKAPIKK	<i>Ira Lember</i>	76

Jõuluootus

KUIDAS LILLEPOTTI KASVAS JÕULUTÄHT?	<i>Leelo Tungal</i>	79
PÜHADEMÕTTED	<i>Ott Arder</i>	80
HELVE	<i>Henno Käo</i>	81

NÄÄRITAAT VÕI JÕULUVANA...	<i>Mario Kivistik</i>	82
LUMETU LUGU	<i>Ott Arder</i>	83
JÕULUSEADUS, JÕULUTARKUS, JÕULUTEADUS, JÕULUPUU!	<i>Ott Arder</i>	84
JÕULUAEG ON LAULUAEG	<i>Leelo Tungal</i>	85
PIPARKOOGI PIDU	<i>Uno Sikemäe</i>	86
JÕULUVANA TULEB	<i>Milvi Panga</i>	87
JÕULUVANA LAPSELAPSED	<i>Leelo Tungal</i>	88
JÕULUSOOV	<i>Erika Esop</i>	89
VÄIKE JÕULUSOOV	<i>Leelo Tungal</i>	90
HEA VÄIKESE TÜDRUKU KIRI	<i>Leelo Tungal</i>	91
KELL	<i>Leelo Tungal</i>	92
KIRI JÕULUVANALE	<i>Ott Arder</i>	93
JÕULUVANA ÖÖTÖÖ	<i>Leelo Tungal</i>	94
JÕULUIMED	<i>Leelo Tungal</i>	95
METSARAHU DETSEMBER	<i>Valeria Ränik</i>	96
JÕULUKS	<i>Ellen Niit</i>	97
KÜÜNAL	<i>Ott Arder</i>	98

Jõuluõhtu, jõuluöö

LUMEHELBED	<i>Ira Lember</i>	101
JÕUAVAD JÕULUD	<i>Ott Arder</i>	102
JÕULULAUL	<i>Kersti Merilaas</i>	103
OI, KUI HEA!	<i>Leelo Tungal</i>	104
KUI JÕUAB JÕULUMEE	<i>Ott Arder</i>	105
ÜLE LUME LAGEDALE	<i>Ott Arder</i>	107

ÕHTUL PIMEDAL JA VALGEL	<i>Ott Arder</i>	108
SALM LUMELE	<i>Uno Sikemäe</i>	109
MINA NÄGIN	<i>Uno Sikemäe</i>	110
NOOR JÕULUVANA	<i>Uno Sikemäe</i>	111
VÄIKESED SUSSID	<i>Uno Sikemäe</i>	112
TÄNU	<i>Uno Sikemäe</i>	113
PIKK PAI	<i>Uno Sikemäe</i>	114
PAI	<i>Uno Sikemäe</i>	115
SA TEAD JU...	<i>Uno Sikemäe</i>	116
MINA OMA VÄIKSE ÕEGA	<i>Ellen Niit</i>	117
PÕHJALIK JÕULUSALM	<i>Leelo Tungal</i>	118
KAKS RIDA UNUNENUD SALMIST	<i>Uno Sikemäe</i>	119
ISA ABI	<i>Uno Sikemäe</i>	120
ISA SALM	<i>Uno Sikemäe</i>	121
JÕULUÕÖL VÕIB JUHTUDA IME	<i>Ilmar Trull</i>	122
LAPSE SOOV	<i>Uno Sikemäe</i>	123
JÕULULAPSE SÜNNIPÄEV	<i>Uno Sikemäe</i>	124
JÕULURÕÖM	<i>Uno Sikemäe</i>	125
JÕULUÕHTU MÕTTED	<i>Uno Sikemäe</i>	126
JÕULUTUNNE	<i>Uno Sikemäe</i>	127
JÕULUNUKRUS, JÕULURÕÖM	<i>Leelo Tungal</i>	128
JÕULUÕÖL	<i>Heiti Talvik</i>	129
LUULE	<i>Uno Sikemäe</i>	130
JÕULUÕÖ	<i>Ira Lember</i>	131
JÕULUÕHTU	<i>Kersti Merilaas</i>	132

Uus aasta

- VALGE AEG *Ott Arder* 135
NÄÄRIRÕÕM *Heljo Mänd* 136
PÄÄSUKESSE NÄÄRID *Heljo Mänd* 137
UUSAASTAPÄEV *Priit Aimla* 138
PIPARKOOGISÜDA *Leelo Tungal* 139
JAANIST JÕULU *Milvi Panga* 140
TALI LÄBI *Ilmar Trull* 141
KEVADTALVISE PÄIKESE ALL *Ott Arder* 142
TEADE LUMEMEMMEDELE *Ott Arder* 143
KAPTEN *Ott Arder* 144

Neid salme veel ei ole loetud, pole lauldud üldsegi

- „JÕUA JÕUA JÕULUAEGA...” *Peep Ilmet* 147
PIPARKOOGI-PILLERKAAR *Peep Ilmet* 148
PÖIALPOISS *Peep Ilmet* 149
„ÜHE EMA YSAS UINUB PÖIALLIISI...” *Peep Ilmet* 150
SÕNUM *Peep Ilmet* 151
VAGA SOOV *Peep Ilmet* 152

**„Salme jõuludeks” sisaldab nii vanu ja
armsaid jõulusalme, mis kõigile teada,
kui ka uusi ja huvitavaid, mis jõuluvana
kindlasti üllatavad. Et jõuluajal heidame
me pilgu läinud aastale ja väljendame oma
ootusi tulevaks aastaks, on kogumikus
tehtud sedasama. Luuletusi on nii jõulude
saabumisest kui jõuludele järgnevast
uuest aastast. Salme on meie kõige
armastatumatelt (laste)luule klassikutelt, aga
ka noorema põlvkonna luuletajatelt – nii
leiavadki sellest raamatust salme nii isad-
emad, lapsed kui ka vanavanemad ja
mitte keegi ei jää kingitusest ilma!**

9 789985 321676